

ΚΟΡΓΙΑΛΕΝΕΙΟ ΙΔΡΥΜΑ ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΣ

Κοργιαλέναιο
Ιστορικό & Λαογραφικό
Μουσείο Αργοστολίου

Εικ. 1 Αλέξης Αυλάμης, *Ενορχηστρώνοντας την Αριστοκρατία*, 2022, κηρόχρωμα με λάδι πάνω σε σανίδα, 60x60 εκ.

Αλέξης Αυλάμης: Η Ηχώ του παρελθόντος

Ατομική έκθεση, 29 Ιουνίου -21 Οκτωβρίου 2022

(αντί εκθέματος Οκτωβρίου 2022)

Το 2021 ο Αλέξης Αυλάμης συμμετέσχε, ως εκπρόσωπος του Κοργιαλενείου Ιστορικού και Λαογραφικού Μουσείου Αργοστολίου, στην ψηφιακή έκθεση που οργάνωσε το Μουσείο Σολωμού και Επιφανών Ζακυνθίων με τίτλο *Επτανησιακός Πολιτισμός: Από το χθες στο σήμερα*. Στο πλαίσιο της, έξι σύγχρονοι Επτανήσιοι καλλιτέχνες, τρεις μουσικοί και τρεις ζωγράφοι, ανέλαβαν να συνθέσουν έργα εμπνευσμένα από τα εκθέματα των δεκατριών τότε μουσείων του Δικτύου Μουσείων Ιονίων Νήσων, με απώτερο στόχο να ανιχνευτούν τα κοινά πολιτιστικά στοιχεία αλλά και οι ιδιαιτερότητες του κάθε νησιού. Ο Αλέξης Αυλάμης, ως «έτοιμος από καιρό», φιλοτέχνησε μια πολύ ενδιαφέρουσα σύνθεση (εικ. 2).

Εικ. 2. Αλέξης Αυλάμης, *Σε κοινό τόπο βαδίζουμε*, 2022, εγκαυστική με λάδι και ξυλοχρώματα σε ξύλο, 55x75 εκ., ιδιωτική συλλογή.

Πάνω σε φόντο που αποδίδει το τοπίο που αντικρύζει από το σπίτι του, τη θέα προς τη νησίδα Δίας και τη Ζάκυνθο, και με βάση δύο εκθέματα του Κοργιαλενείου Μουσείου, το στεφάνι από πορσελάνη Θουριγγίας (2^ο ήμισυ 19^{ου} αι.) από τον τάφο της Πηνελόπης Φωκά, και ένα μεταξωτό κέντημα με μια άνθινη κλάρα, φιλοτέχνησε μια σύνθεση

σε σχήμα ανοικτής καρδιάς, στην οποία ενέταξε και εκθέματα άλλων αδελφών μουσείων, ώστε να είναι συνεπής με τις απαιτήσεις της έκθεσης :

Εικ. 3. Λεπτομέρεια της εικ. 1.

Δεξιά, κάτω από το στεφάνι προβάλλει το κοπανέλλι, από το Ναυτικό και Λαογραφικό Μουσείο Ιθάκης, και τμήμα του κορμού της πλέκτριας επί τω έργω· στο μανίκι της δεξιά έχει ενσωματωθεί σε ολόγλυφη μορφή από κηρόχρωμα το ομοίωμα μιας ξυλόγλυπτης μορφής, δώρο από τη Λευκορωσία, από το Πνευματικό Κέντρο Λευκάδας· στο εσωτερικό του στεφανιού προβάλλει το μελανοδοχείο

και ο κονδυλοφόρος του Άγγελου Σικελιανού από το ομώνυμο Μουσείο Λευκάδας (εικ. 3). Από τον βλαστό του κεντήματος, πάνω δεξιά, κρέμεται ως παλιό κουδούνι μια αστική φορεσιά του 19^{ου} αιώνα από το Ναυτικό και Λαογραφικό Μουσείο Ιθάκης. Κάτω αριστερά προβάλλει ημίσωμη η μορφή του Διονυσίου Σολωμού (εικ. 4) , με λάδι πάνω σε κερί, από προσωπογραφία του ποιητή στο Μουσείο Σολωμού και Επιφανών Ζακυνθίων` και λίγο αριστερότερα απεικονίζεται ο λέων της Βενετίας από βαμβακερή δαντέλλα επίσης από το Ναυτικό και Λαογραφικό Μουσείο Ιθάκης , ως υπόμνηση της Βενετοκρατίας

Εικ. 4. Λεπτομέρεια της εικ. 1

στα νησιά, κατά την οποία για πρώτη φορά αυτά αποτέλεσαν ενότητα που επέτρεψε τη δημιουργία του λεγόμενου Επτανησιακού Πολιτισμού. Γι' αυτό άλλαξε και τη στάση του χεριού του εθνικού ποιητή, ώστε αυτό να δείχνει προς τον «κοινό τόπο» των Επτανήσων, τη Βενετία και το παρελθόν τους. Ο ίδιος ο ζωγράφος γράφει για την αριστοτεχνική σύνθεσή του:

Δεν αυτοσχεδίασα, όπως κάνω συνήθως, αλλά έστησα προσεκτικά τη σύνθεση από την αρχή, με σκοπό να δώσω μια αίσθηση ροής και διαλόγου μεταξύ των αντικειμένων, να συνδυάσω την αισθητική της αγροτικής και της αστικής τάξης, η διαφορά των οποίων εντοπίζεται στην ποιότητα των υλικών και όχι στον σχεδιασμό. Ξεκίνησα πάνω δεξιά από το στεφάνι με τα άνθη και στη συνέχεια με τον κονδυλοφόρο του Σικελιανού, ο οποίος ήθελα να συνδιαλέγεται με την πλούσια λογοτεχνική παραγωγή του Σολωμού. Μεταξύ τους παρεμβάλλεται η γυναικεία παραδοσιακή τέχνη με την κέρνη κλάρα λουλουδιών. Ο μεν Σικελιανός εκφράζει την επαφή του με τη φύση, ως άθληση ψυχής, όπως την ονομάζει, ως άνοιγμα στο κάλεσμα και στη δύναμη της φύσης. Για τον Σολωμό δε η φύση κατέχει πρωταρχικό πόλο στην εξέλιξη του ποιητικού του οράματος.

Λίγο αργότερα, όταν συζητούσαμε με τον κ. Αυλάμη να παρουσιάσει τον προαναφερθέντα πίνακα κατά την ημερίδα του Μουσείου μας για τη Διεθνή Ημέρα Μουσείων 2022, προέκυψε μια άλλη ιδέα: να οργανώσουμε μια ατομική του έκθεση μέσα στο Μουσείο, με έργα εμπνευσμένα αποκλειστικά από έργα του Κοργιαλενείου Μουσείου. Η άμεση αντίδρασή του στην πρότασή μου με γέμισε προσδοκίες ...

Μέσα στο Μουσείο, όπως μου αποκάλυψε σε συνέντευξη που μου παραχώρησε, βρήκε «ένα μαγικό κόσμο επτανησιακής ιστορίας και πολιτισμού[...]», έναν κόσμο που τον συγκίνησε και ένωσε την ανάγκη να παραγάγει «μια σειρά σύγχρονων έργων σε διάλογο με το παρελθόν». Αυτός ο σύγχρονος καλλιτέχνης, ο οποίος εκθέτει ανά τον

κόσμο σε απαιτητικές αίθουσες, με τη διεθνή αναγνώριση ως ζωγράφος «τοπίων του νου» και με έργα επηρεασμένα από τον υπερρεαλιστικό αυτοματισμό, στρέφει τώρα τη ματιά του στο παρελθόν και επιλέγοντας αντικείμενα, τα οποία εκφράζουν στιγμές από τη ζωή των Κεφαλλήνων ως εκφάνσεις του επτανησιακού πολιτισμού, αφηγείται τις δικές του ιστορίες. Κι αυτό όχι τυχαία.

Τα δύο τελευταία χρόνια, λόγω περιορισμών εξαιτίας της πανδημίας του κορωνοϊού, τα πέρασε στην Κεφαλονιά, το νησί του πατέρα του και των προγόνων του, και ένωσε την ανάγκη να αναζητήσει τις επτανησιακές του ρίζες και να αποκτήσει «μια καθαρότερη εικόνα για τις συνθήκες στις οποίες έζησαν και έδρασαν οι Επτανήσιοι από την αρχή της Ενετοκρατίας και ύστερα». Έτσι ο εγκλεισμός που για άλλους ήταν χαμένος χρόνος, για τον ζωγράφο – ερευνητή ήταν χρόνος έρευνας, ωρίμανσης και συνειδητοποίησης της καταγωγής του, στοιχεία που τον οδήγησαν σε αλλαγή ή καλλίτερα σε εμπλουτισμό της καλλιτεχνικής του πορείας. Η ποικιλία των χιλιάδων εκθεμάτων του Κοργιαλενείου Μουσείου, εξάλλου, ερέθισε τη φαντασία του, γιατί βρήκε αναλογίες με την ποικιλία στη φύση, με την οποία βρίσκεται σε συνεχή επαφή και η οποία αποτελεί γι' αυτόν μόνιμη πηγή έμπνευσης. Έτσι παρά την πίεση του χρόνου, κατόρθωσε να απομονώσει αρκετά εκθέματα και να συνθέσει 19 ονειρικά έργα με την αρχαία τεχνική της εγκαυστικής (κηροζωγραφικής), σε συνδυασμό με το λάδι και τα χρωματιστά μολύβια, πάνω σε ξύλινη επιφάνεια, και να φέρει σε διάλογο το παρόν με το παρελθόν. Ο ίδιος μας παρέχει τις εξής πληροφορίες για την τεχνική του:

Η εγκαυστική ή κηρόχυτη ζωγραφική είναι μια αρχαιοελληνικής επινόησης ζωγραφική μέθοδος που κυρίως αποτελείται από θερμασμένο κερι μέλισσας, τη ρητίνη μαστίχα ή δάμμαρη και χρωστική ουσία σε σκόνη ή λάδι σε συγκεκριμένες αναλογίες. Με την βοήθεια μιας πηγής θερμότητας (π.χ μια θερμαντική πλάκα φαγητού), αυτά τα υλικά αναμειγνύονται και δουλεύονται με ασφάλεια σε θερμοκρασίες από 82 έως και 93 βαθμούς Κελσίου, παράγοντας τα λαμπερά κηροχρώματα. Το χρώμα με την βοήθεια

του κεριού (συνδετικό υλικό) περνά μέσα στους πόρους της επιφάνειας (ξύλο, πέτρα, μέταλλο, μάρμαρο κλπ) με την βοήθεια υψηλής θερμοκρασίας και το χρωματίζει με τρόπο ώστε να παραμείνει ανεξίτηλο για πολλούς αιώνες χωρίς να απαιτείται ιδιαίτερη συντήρηση. Πρωτοεμφανίζεται τον 5ο αιώνα Π.Χ (ίσως και νωρίτερα) και σύμφωνα με αναφορές στον Όμηρο, τον Πλίνιο τον Πρεσβύτερο και αλλού, ήταν διαδεδομένη η εφαρμογή της για να σφραγίσουν ρωγμές και να στεγανοποιήσουν τα ύφαλα των καραβιών, για να διακοσμήσουν με έγχρωμες παραστάσεις την πλώρη και την πρύμνη καραβιών κι επίσης για να επιχρωματίσουν τα μαρμάρινα αγάλματα και τις επιτύμβιες στήλες. Ίχνη διασώζονται μέχρι σήμερα στις κόγχες των ματιών. Είναι ακόμη άγνωστο ποιος Ήταν ο πρώτος που εφάρμοσε την τεχνική της εγκαυστικής κατά την αρχαιότητα.

ικ. 5. Αλέξης Αυλάμης, *Σερβίροντας άνθη*, 2022, εγκαυστική σε ξύλο, 30x30 εκ.

Έχει ενδιαφέρον ο τρόπος που εργάστηκε, για να μπορέσει να ανταποκριθεί σε ελάχιστο χρόνο στις ανάγκες μιας απαιτητικής έκθεσης, ώστε τα νέα έργα, εκτεθειμένα δίπλα στα μουσειακά αντικείμενα, να στέκονται ισότιμα με αυτά και να εκπέμπουν τη δική τους αύρα. Αφού περιηγήθηκε όλους τους χώρους του μουσείου, διάλεξε τα αντικείμενα, τα οποία με την πρώτη ματιά και για ανεξήγητο λόγο τού τράβηξαν την προσοχή. Στη συνέχεια τα απομόνωσε από το εκθεσιακό τους περιβάλλον, τα ζωγράφησε παραστατικά και τα ενέταξε σε μια δικής του επινόησης υπερρεαλιστική σύνθεση (εικ. 5). Στην πραγματικότητα είναι και αυτά ονειρικά τοπία, όπως ήταν η μέχρι τώρα δουλειά του, με τη διαφορά ότι πρόκειται για πολύ λιτές συνθέσεις χωρίς την πυκνότητα και τον «φόβο του κενού» των προηγούμενων έργων. Όπως ο ίδιος εξηγεί, η πίεση του χρόνου τον ανάγκασε να βρίσκεται σε διαρκή εγρήγορση, μέσα από την οποία εξελίχθηκε τεχνικά και προσανατολίστηκε «προς μια οικονομία του εικονικού λόγου». Εκτός αυτού, ζωγραφίζοντας πιστά το μουσειακό αντικείμενο και εκθέτοντάς το δίπλα στο πρωτότυπο, κατορθώνει να βοηθήσει τον θεατή να αντιληφθεί ευκολότερα την αντιπαραβολή ειδώλου (του ζωγραφικού έργου) και πραγματικού αντικειμένου (εικ.6).

Εικ. 6. Το πραγματικό αντικείμενο δεξιά (αγγλική τσαγιέρα από πορσελάνη) και το «είδωλό» του αριστερά (στον πίνακα).

Εκείνο που αποκομίζει κανείς παρατηρώντας τα έργα του Αλέξη Αυλάμη είναι η διαπίστωση, ότι πίσω από τη φαινομενική απλότητα κρύβεται πολλή σκέψη, έρευνα και πειραματισμός. Οι ευδόκιμες σπουδές του στην Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών Αθηνών, από την οποία αποφοίτησε με «Άριστα», και οι σπουδές του στην Αμερική αλλά και οι οικογενειακές καταβολές, με τη μακρά επιστημονική παράδοση και το κλίμα του επτανησιακού πολιτισμού στο σπίτι, του παρέχουν ένα γερό θεωρητικό και τεχνικό οπλισμό, ώστε να λειτουργεί ως επιστήμονας-καλλιτέχνης, ιδιότητα που λίγους σύγχρονους ομοτέχνους του χαρακτηρίζει. Η κληρονομιά που άφησε ο Λεονάρντο ντα Βίντσι και άλλοι αναγεννησιακοί καλλιτέχνες αντανακλάται ως τον Αλέξη Αυλάμη, ώστε δεν είναι τυχαία η διεθνής, ευρεία απήχηση του έργου του. Ειδικά στην παρούσα έκθεση, την οποία ο ίδιος θεωρεί σταθμό στην καλλιτεχνική του πορεία – και είναι πράγματι- η αφαίρεση από τη σύνθεση κάθε περιττού παραπληρωματικού στοιχείου και ο περιορισμός στο ουσιώδες είναι τεκμήρια της εικαστικής του ωρίμανσης. Ο ίδιος θεωρεί ότι το λιτό, υπαίθριο εργαστήριό του στην Κεφαλονιά και το αδρό φυσικό περιβάλλον τον βοήθησαν να εκφραστεί λακωνικά.

Εικ. 7. Αλέξης Αυλάμης, *Πόλεμος και ειρήνη*, 2022, εγκαυστική και λάδι σε ξύλο, 30x30 εκ.

Ο συσχετισμός ετερόκλητων αντικειμένων , όπως για παράδειγμα στον πίνακα με τον τίτλο *Πόλεμος και Ειρήνη* (εικ. 7), στον οποίο συνυπάρχουν μια εκλεπτυσμένη δαντέλλα-δείγμα πολιτισμού και ένα πολεμικό αεροπλάνο - εκείνο που βομβάρδισε το Αργοστόλι- συνθέτουν μια αινιγματική εικόνα, την οποία μπορεί κανείς να την αποκρυπτογραφήσει εύκολα και να εισπράξει το μήνυμα, ότι δηλαδή ο πόλεμος απειλεί τον πολιτισμό. Η μνημειακή απόδοση της δαντέλλας ωστόσο, γεννά άλλους, θετικούς συνειρμούς... Η αποκρυπτογράφιση του νοήματος , βέβαια, δεν είναι πάντοτε εύκολη. Ο Υπερρεαλισμός (Surrealismus) ως τεχνοτροπία διαμαρτύρεται ενάντια σε κάθε ορθολογισμό και φέρνει στο φως εική και ως έτυχε εικόνες απωθημένες στο υποσυνείδητο, χωρίς κανένα λογικό συσχετισμό μεταξύ τους, με το ένδυμα όμως ενός συνεπούς Ρεαλισμού, που μπορεί να φθάσει ως τα όρια της παρωδίας. Ο αυτοματισμός, που χαρακτηρίζει τον ζωγράφο, ο οποίος ακολουθεί τον Υπερρεαλισμό, οδηγεί το χέρι του αυτόματα χωρίς τον έλεγχο της λογικής, χωρίς αυτολογοκρισία, χωρίς καθιερωμένες εικαστικές συμβάσεις, ώστε αυτός να διερευνά ελεύθερα το υποσυνείδητο και να φέρνει τελικά στο φως, με τη διαδικασία του παιγνιδιού, εικόνες με ιδεολογικό περιεχόμενο, το οποίο αποκαλύπτει και την πολιτική στάση του δρώντος υποκειμένου.

Εικ. 8. Αλέξης Αυλάμης, *Η Ηχώ του παρελθόντος*, 2022, εγκαυστική με λάδι πάνω σε ξύλο, 24x30 εκ.

“Όπως ο ίδιος ο ζωγράφος παραδέχεται , «η ζωγραφική δεν είναι απλώς αυτό που βλέπουμε σε μια επιφάνεια, αλλά εκτείνεται και πηγάζει πέρα από τα όρια του καμβά». Έτσι ο τίτλος της έκθεσης *Η Ηχώ του παρελθόντος*, παρμένος από τον πίνακα (εικ. 8) που αποπνέει μια νοσταλγία για το παρελθόν, μέσα από το μελαγχολικό βλέμμα της εικονιζόμενης κοντέσσας Ριβαρόλα, παραπέμπει στο περιεχόμενο του κάθε έργου, ως σύντηξη των ιστορικών, επτανησιακών και οικογενειακών καταβολών του ζωγράφου-ερμηνευτή και όχι μόνο των στιγμιαίων εντυπώσεων του παρόντος. Έτσι οι επισκέπτες της έκθεσης έχοντας τη δυνατότητα να δουν το πραγματικό αντικείμενο, δίπλα στο είδωλό του, στο οποίο αυτό αποδίδεται δημιουργικά και αποξενωμένο από το περιβάλλον του μέσα σε ένα τοπίο ονειρικό, μπορούν να εκφράσουν κι εκείνοι το ίδιο ελεύθερα τις εντυπώσεις τους και τις σκέψεις τους. Κι αυτό είναι η καλλίτερη ανταμοιβή για τον δημιουργό και τους συντελεστές της έκθεσης και η κυριότερη ένδειξη για την πρόσληψή της από το κοινό. Η ανταπόκριση του κοινού (ελλήνων επισκεπτών και αλλοδαπών) στην πρόσκληση-πρόκλησή μας μάς βοηθάει στον σχεδιασμό των επόμενων δράσεών μας, με γνώμονα τις ανάγκες του κοινού, στο οποίο απευθυνόμαστε, αλλά χωρίς να εκτρεπόμαστε από τον βασικό μας στόχο: να προσφέρουμε στο κοινό – στο μέτρο του δυνατού - υψηλού επιπέδου εκδηλώσεις.

Δώρα Φ. Μαρκάτου

Ιστορικός τέχνης

Αφυπ. Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Ιωαννίνων